

פתרון לתרגיל 1 בשיטות מחקר

שאלה 1

חוקרים רצו לבחון את ההשערה הבאה: "שיטת אימון א' מביאה להישגים טובים יותר בהתעמלות קרקע מאשר שיטת אימון ב'".
א. כמה משתנים מוזכרים בהשערה זו? כתוב/כתבי מהם המשתנים המעורבים במחקר שיבדוק את ההשערה.
תשובה: יש כאן שני משתנים: שיטת האימון (א' או ב') והישגים בהתעמלות קרקע.

ב. מהו המשתנה התלוי ומהו המשתנה הבלתי תלוי? נמק'י.
תשובה: במקרה זה די ברור ששיטת האימון הינה המשתנה הבלתי תלוי והמשתנה התלוי הוא ההישגים בהתעמלות קרקע. הסבר: כמה סיבות

- בחירת סוג האימון יכולה להתבצע עוד לפני שיש הישגים כלשהם
- לא סביר להניח שסוג האימון מושפע מההישגים, לעומת זאת סביר להניח שההישגים מושפעים מסוג האימון.
- במחקר עצמו, ניתן לבחור את סוג האימון באופן בלתי תלוי בהישגי עבר.

שאלה 2

"משתנה יחוס אינו יכול להיות אף פעם משתנה תלוי"

האם טענה זו נכונה? נמק'י את תשובתך, תוך כדי הסבר המושג "משתנה יחוס".

תשובה: משתנה יחוס הוא משתנה שנתון מראש כאשר הנבדק מגיע איתו לניסוי/מחקר והחוקר אינו מנסה להפעיל עליו מניפולציה כלשהיא.

לפיכך, הטענה אינה נכונה, ניקח למשל דוגמא של מחקר הבדוק קשר בין מגדר לרמת הכנסה (על ידי שאלון המכסה את המגדר ואת רמת ההכנסה). שני המשתנים (מגדר, רמת הכנסה) נתונים מראש כאשר הנבדק מגיע לניסוי והחוקר אינו מפעיל עליהם מניפולציות, לכן הם משתני יחוס. בכל זאת – המחקר בודק את הקשר בין מגדר (בלתי-תלוי) לרמת הכנסה (תלוי) ולכן ישנו משתנה יחוס תלוי.

במקרה זה לא ניתן אפילו לערער על כיוון התלות היות שמגדר נקבע מלידה (ברובנו המוחלט) ורמת הכנסה לא.

שאלה 3

איזו מההגדרות הבאות ל"אושר" היא הגדרה אופרציונלית ההולמת במידה הרבה ביותר את המונח התיאורטי? מדוע יתר ההגדרות אינן הולמות?

(הערה: נמק'י את תשובתך תוך כדי הסבר קצר למושגים "הגדרה אופרציונלית" ו"הגדרה נומינלית", ומדוע חשוב שתהיה הלימה בין הגדרה אופרציונלית למונח תיאורטי).

- "אושר" הוא רגש, המבטא את מצבו הנפשי של האדם שמקורו בהנאה וסיפוק.
- "אושר" הוא ציון כולל במבחן פסיכולוגי המודד אושר, בו האדם עונה על 5 שאלות שנוגעות לחוויות שונות שנמצאו במחקרים קודמים כרלוונטיים להיות האדם מאושר.
- "אושר" הוא מצב שבו יש לאדם כסף די צורכו, בעלות על רכוש, בריאות טובה, ואושר, או חלק ממרכיבים אלה.

תשובה:

לדעתי תשובה ב' היא ההגדרה האופרציונלית למונח "אושר" ההולמת במידה הרבה ביותר את המונח.

הסבר: הגדרה אופרציונלית הופכת מונח תיאורטי למונח תצפיתי, בניגוד להגדרה נומינלית שהיא ההגדרה ה"מילונית" של המונח. לכן ההגדרה ב' היא הגדרה מילונית (נומינלית) ולכן לא עונה על תנאי השאלה.

ההגדרה ב' היא בדיוק הגדרה אופרציונלית נמדדת, היא נמדדת באופן מדויק וחד משמעי, ומגובה ברקע תיאורטי (מחקרים קודמים) שמראה שהיא אכן משקפת במידה רבה את המושג "אושר"

ההגדרה בג' סובלת משלוש בעיות: (1) היא אינה אופרציונלית, היות וגם אם חלק מהפרמטרים הנתונים ניתנים למדידה, לא ברור מה משמעות "די צרכי" ואיך משקללים את כל הנתונים. בנוסף (2) זוהי הגדרה לא הולמת שכן היא קושרת בין מונחים חומריים כמו כסף ובעלות על רכוש לאושר שהוא מצב מנטלי ובנוסף (3) משתמשת במושג "אושר" כדי להסביר את עצמו (כמדומני, הדבר נקרא רפלקסיביות) מה שמחליש אותה מאוד בתור הגדרה בכלל.

יש לציין שבכל מחקר ניתן למדוד רק הגדרות אופרציונליות (גם אם ניתן לבדוק יותר מאחת במחקר) אבל מטרת המחקר היא רחבה יותר ומנסה לטעון טענה שמתייחסת להגדרה הנומינלית, לכן חשוב מאוד שתהיה הלימה בין ההגדרות.

בדוגמא זו, למשל, המונח שמעניין את החוקר הוא האושר עצמו (מונח תיאורטי), ולא הציון במבחן הפסיכולוגי, המבחן הפסיכולוגי נדרש כדי למדוד את האושר בדרך מדויקת ככל האפשר.

יש לנחש שאם היה מתפרסם מחקר על הקשר בין הכנסה חומרית לבין ציון במבחן פסיכולוגי כזה או אחר לא היה בכך כל עניין אילולא העובדה שהמבחן הפסיכולוגי המדובר נחשב למדד איכותי לרמת האושר של הנבדק.

